

SPRIEVODNÁ SPRÁVA

☐ Filozoficko-koncepčné východiská návrhu

„MÁLO MÁVAŤ KRÍDLAMI ZNAMENÁ HLADAŤ PRÚD VETRA – EFEKTÍVNE ROZVÍJAŤ MESTO ZNAMENÁ HLADAŤ, SPOZNAŤ A CIELENE VYUŽÍVAŤ POTENCIÁL JEHO MOŽNÉHO ROZVOJA...“ Toto je náš základný filozoficko-koncepčný princíp, uplatňovaný v územnoplánovacej praxi nášho tvorivého tímu.

Nové trendy vývoja spoločnosti sa zákonite odrážajú i v urbanizačnom procese. Do popredia sa dostávajú nové ciele a prejavy. Mení sa miera hodnôt. Prioritu získavajú v minulosti zaznané zložky. **Koncepčnosť často ustupuje živelnosti.** Popri rade činiteľov, ktoré limitujú a nivelizujú urbanistickú koncepciu, má závažný podiel aj charakter nástrojov územného plánovania. Zatiaľ platná legislatívna podstata pre tvorbu územnoplánovacej dokumentácie pritom nevytvára náležité podmienky pre výraznejšiu prezentáciu komplexnejších, kvalitatívnejších tvorivých zámerov. Jej obsahová štruktúra inklinuje k technicistnému a statickému chápaniu urbanistickej tvorby s malým podielom dynamických rozvojových aspektov.

Ukazuje sa, že ani teória, ani prax nie je doposiaľ dostatočne pripravená pozitívne usmerniť aktuálnu dynamiku premien. Z toho rezultuje akútna potreba **analyzovať a dešifrovať podstatu a zákonitosti** aktuálnej urbanizácie. Na základe toho prehodnotiť teoretické a tvorivé princípy a metodické postupy pre cieľavedomý, aktívny koncepčný vstup do urbanizačného procesu, s príslušnou konkretizáciou na dané prostredie.

Z uvedeného dôvodu sa náš návrh rozvoja mesta odvíja z postavenia teoretickej, ideovej a metodicko-koncepčnej prípravy. V nej sa **analyzuje, syntetizuje a formuluje** hierarchická sústava výstupov pre riešenie.

☐ Zásady kreovania hlavných mestských priestorov, funkčne-priestorového a dopravného riešenia

Zásady kreovania vychádzajúce z ideovo-koncepčnej prípravy a zamerania sa v našom návrhu upriamujú na:

- A – Vyjasnenie významu postavenia a funkcie mesta v súčasnosti aj v dlhodobej perspektíve.**
- B – Komparácia predikcie rozvoja podľa teraz platného ÚPN mesta s ideovou koncepciou prezentovanou v našom súťažnom návrhu.**
- C – Zostavenie základných potenciálnych programových cieľov, ktoré podmienia plnohodnotné a zmysluplné zabezpečenie postavenej funkcie mesta.**
- D – Dešifrovanie sústavy objektívnych podmienok, ktoré zdôvodňujú a pozitívne ovplyvňujú potenciálne programové ciele a ich realizáciu.**
- E – Objasnenie principiálnych problémov – nedostatkov štruktúry a systémových okruhov mesta, ktoré sťažujú, či deformujú riešenie a podmieňujú eliminačný tvorivý zásah.**
- F – Postavenie teoreticko-koncepčných východísk pre zvládnutie postavených potenciálnych programových cieľov rozvoja a valorizácie mesta.**
- G – Postavenie hypotetickej koncepcie rozvoja a valorizácie mesta, ako ideálnej dlhodobej predstavy rozvoja, konfrontovateľnej s reálnymi predpokladmi v konkrétnych časo-priestorových úsekoch (etapách), na základe zisteného a vymedzeného územnorozvojového potenciálu.**

■ Ideové postavenie a funkcia mesta

Význam a funkcia mesta Dubnica nad Váhom sú s prihliadnutím na geograficko-krajinárske špecifiká a civilizačný potenciál regiónu podmienené polohovo významovým postavením mesta v širších lokálnych, regionálnych, celoštátnych a vzhľadom na kontaktnú polohu s územím ČR i medzinárodných súvislostiach.

Mesto má potenciál, aby preberalo historicky a prirodzene funkciu výrazného a významného politicko-správneho a vybavenostného centra v danej regionálnej polohe a pôsobnosti. Polohou na strednom Považí v priestore lľavskej kotliny so severozápadným ohraničením vnímaného prírodného prostredia mesta Bielymi Karpatmi a juhovýchodným bezprostredným ohraničením Strážovskými vrchmi na juhovýchode, navyše s výraznou prírodnou kompozičnou osou nivy Váhu má predpoklady prevziať aj funkciu plnohodnotného významného centra turistického ruchu a rekreačno-športových aktivít. Historicky pôvodne silné priemyselné mesto má tak šancu výraznejším exponenciálnym rozvojom tejto funkcie zaznamenať celkovú dynamizáciu a polarizáciu života. Vyrastá tlak na kvalitu, komplexnosť, rôznorodú škálu atraktivít. Mesto má predpoklady a príležitosť vytvárať a permanentne valorizovať zodpovedajúci urbánny, kultúrnospoločenský pól, úmerný kultúrnym a prírodno-krajinárskym hodnotám priľahlého regiónu. Tento polaritný vzťah je zárukou

plnohodnotnosti územného segmentu považského regiónu a jeho prosperity. V ňom možno hľadať záruky relatívnej rovnováhy prírodného a civilizačného pólu.

Uvedené rozvojové predpoklady sú v prípade Dubnice nad Váhom zmnožené o potenciálne prinavrátanie funkcie komplexného centra okresu a kultúrno-spoločensko-obchodného centra širšieho regionálneho zázemia. Táto skutočnosť znásobuje význam a vývojový potenciál mesta.

■ Vývoj územia mesta podľa územnoplánovacej predikcie rozvoja s dôrazom na riešenie dopravy

Rozvoj priestoru mesta schváleným územným plánom rozvrhnutý do dvoch časových horizontov, návrhového a výhľadového, predpokladal pôvodne v návrhovom horizonte uskutočniť hlavne kvalitatívny, integrujúci rozvoj, vyplývajúci z vnútorných potrieb mesta, na súčasnom, už urbanizovanom území. A až vo výhľadovom horizonte uskutočnenie aj plošného rozvoja, vyplývajúceho z potrieb regionálnej kooperácie a to aj na nových, pre to určených plochách vo vzťahu k prírodnej ekostabilizujúcej a sídelno-funkčnej štruktúre. Tým sa mala zavŕšiť priestorová integrácia sídla a harmonický stav jeho krajinného prostredia.

V rozvoji mesta sa však v súčasnom období prípravy nového územného plánu iniciujú rozvojové princípy pôvodne stanovené resp. predpokladané až vo výhľadovom horizonte.

Návrh rozvoja v zmysle teraz platnej koncepcie ÚPN mesta je tak potrebné orientovať na očakávaný progres ponuky rozvojových funkčných plôch v oblasti bývania a príslušnej občianskej vybavenosti. Rovnako je nájstojčivá otázka urbanistického riešenia a reanimácie náplne a štruktúry územia terajšej priemyselnej zóny (bývalých ZŤS) a jeho zapojenia do funkčno-prevádzkových a dopravných vzťahov mesta.

Cieľom rozvoja je priestorová, urbanistická a hospodárska integrácia mesta a jeho aglomeračného zázemia, zabezpečenie územno-rozvojových podmienok pre socioekonomický rozvoj, zodpovedajúci štandard bývania a vybavenosti a optimálny priestorový štandard funkcie rekreácie a cestovného ruchu.

Náš návrh rozvoja mesta sa zameriava na tieto zásady a regulatívy:

- Cieľ rozvoja zamerať na zníženie hospodárskej závislosti mesta na jeho doterajšej monofunkcii, zvýšiť priestorový štandard vybavenosti a funkčno-priestorových väzieb jeho častí a prehlbenie väzieb medzi osídlením a krajinou.
- Obsah rozvoja orientovať na priestorovú reštrukturalizáciu, funkčnú intenzifikáciu, architektonickú a stavebnú integráciu, humanizáciu bývania, zvýšenie výkonnosti technických a obslužných systémov mesta a celkovú ekologizáciu sídelnej krajiny mesta.
- Zvláštnu pozornosť venovať prebudovaniu dopravného systému v organizme silne priemyselného mesta.

Ide o územné zabezpečenie výstavby, resp. úpravy líniových dopravných koridorov vo vzťahu k organizmu mesta – elimináciu vnemových a bariérových efektov, a vzájomnú interakčnú podmienenosť koncepčného a tým tiež ekonomického zabezpečenia budovania vnútromestských hospodársko-obchodných a dopravných systémov.

Z hlavných mestských priestorov najvýraznejší problém vo funkčno-priestorových vzťahoch mestského organizmu mesta predstavuje rozľahlý bývalý areál ZŤS, v súčasnosti živelne atakovaný rôznorodými výrobnými a skladovými prevádzkami. Stanovenie základnej funkčno-priestorovej regulácie jeho potenciálnej prestavby a vhodné bezbariérové zapojenie do organizmu obytno-vybavenostnej štruktúry mesta sa javí pre kvalitatívny rast mesta ako rozhodujúce. Náš návrh sleduje **vnútroúzemnú reštrukturalizáciu na mestotvorných princípoch, prepojenie dopravnými systémami a vybavenostnými štruktúrami s kontaktnými funkčnými celkami mesta a predĺženou osou centrálnajestskej zóny až do jadrovej polohy mesta**. Súčasnú monofunkčnú zameranosť územia je spôsobilé pretransformovať sa na novodobu poňatý mestský priestor okrem „priemyslu v parku“ **so zastúpením výrazných mestotvorných funkčných štruktúr**, ako sú: k nezávadným výrobným aktivitám prislúchajúca **vybavenosť výstavno-areálová**, obchodno-administratívna (veľkokapacitná), ubytovacia, kultúrno-spoločenská, športovo-relaxačná, predškolská a aj školská so špecifickým zameraním reagujúcim na potreby výroby. Podstatné má byť zastúpenie zelene (sprievodnej, izolačnej, areálovej, oddychovej...).

Z uvedenej špecifikácie významu, postavenia a funkcie mesta Dubnica nad Váhom sa odvíjajú následne adekvátne programové ciele rozvoja mesta i miera kvality – náročnosti a komplexnosti ich riešenia.

■ Základné programové ciele

Splnenie základného ideového poslania, t. j. vytvorenie komplexného, vývojaschopného spoločenského centra produkčno-rekreačného zázemia predpokladá zabezpečenie a uplatnenie programových cieľov najmä v nasledovných polohách:

/ V polohe funkčnej – zabezpečiť komplexné kultúrno-spoločenské, rekreačno-športové, obchodno-obslužné, administratívno-organizačné, informačno-propagačné zariadenia (atraktivity). Znamená to predvídať vyššie

percento a širokú mozaiku terciárnych aktivít ako dominantného mestotvorného sektora. V daných podmienkach má tento sektor reálny predpoklad pokryť nadštandardný charakter a rozsah uvedených aktivít.

/ V polohe priestorovej – sledovať vytvorenie diferencovanej, hierarchizovanej priestorovej sústavy, s predpokladom organizovať, usmerniť život v meste a vytvoriť vyššiu – bohatšiu účinnosť priestorovej štruktúry, s dôrazom na polohy, či zložky vyššej urbanity. Objavovať a dotvárať základný urbanistický kompozičný systém, s dôrazom na lokálne špecifiká. Zvýrazniť pritom úlohu a postavenie verejných priestranstiev a funkčných koridorov, s vyššou kvalitou a atraktivitou.

/ V polohe kultúrno-historickej – chrániť a valorizovať kultúrno-historický základ, s osobitným dôrazom na historické pamiatky, charakterovú a vývojovú kontinuitu a lokálne špecifiká. Vytvoriť podmienky pre rozvoj vlastnej identity na báze harmónie tradičných a novodobých tvorivých prejavov.

/ V polohe prírodno-ekologickej – valorizovať a dotvárať prírodný potenciál, koncepčne prehodnotiť a rozvinúť vnútromestské prírodné zložky, ich integráciu do diferencovaných urbanistických funkčno-priestorových štruktúr. Uplatniť princíp organického, relatívne kontinuálneho prepojenia vnútromestských a regionálnych prírodných zložiek. Prírodný obal stavebných štruktúr aj ako deliaci, či vymedzujúci a spájajúci systém častí aglomerácie. Odras polaritu krajinného obrazu Bielych Karpát a Strážovských Vrchov.

/ V polohe prostredovo-dojmovej – podmieniť formovanie príťažlivosti, atraktívnosti mesta, a to cieľavedomým formovaním polaritnej diferenciácie prostredí, (umožniť slobodnú voľbu súkromia – verejnosti, pokoja – ruchu, intenzity – extenzity), formovaním identity prostredia. Vzhľadom na špecifickú funkciu mesta uplatniť princíp „mesta v zeleni“.

/ V polohe dopravnej – prehodnotiť ideu zaužívaných dopravných koncepcií, najmä korigovaním tendencie „odvádzať“ dopravu z mesta, ale naopak privádzať primerane všetky dopravné spôsoby, najmä hromadnú a individuálnu osobnú dopravu k zariadeniam atraktivity, k ťažiskovým polohám mesta. Zaužívať uplatňovať už od nadradených dopravných systémov k vnútromestským systémom dopravy. Vytvárať systémové podmienky pre uplatnenie biologických foriem dopravy (pohybu), s priemetom do priestorovej štruktúry mesta.

/ V polohe životného prostredia – sledovať valorizáciu lokálneho životného prostredia, preferovaním zložiek a prvkov s pozitívnym účinkom a eliminovaním devastačných zložiek a zdrojov. V záujme toho uplatniť prísne kritériá pre voľbu a lokalizáciu výrobných a energetických zložiek.

/ V polohe organizačno-vzťahovej – vytvoriť podmienky pre integráciu mestských častí do organickej jednoty v rámci sídelnej aglomerácie a súčasne podmienky pre ich relatívne samostatný a komplexný rozvoj s predpokladom formovania vlastnej lokálnej identity. Ich súčin podmieni vyššiu bohatosť a atraktívnosť celku. Pri formovaní lokálnej identity objavovať a uplatňovať východiskové princípy regionálnej identity, ako organicky jednotiacieho komplementu.

■ Podmienky realizácie programových cieľov (Potenciál rozvoja mesta Dubnica nad Váhom)

Rozvoj mesta Dubnica nad Váhom si všimame v jeho závislosti predovšetkým na objektívnych podmienkach, ktoré určujú (navodzujú a umožňujú) jeho reálny urbanizačný postup a charakter. Preto jedným zo základných predpokladov tvorivého procesu je dešifrovanie sústavy týchto podmienok a ich koncepčné využitie. V zásade ide o širokú škálu determinantov v rovine vlastného sídla i jeho širšieho atrakčného priestoru (najmä regiónu, resp. záujmového územia), s ktorým je mesto v interakčnom vzťahu.

Pri špecifikovaní objektívnych podmienok kladieme dôraz na tie, ktoré vývoj mesta a jeho koncepčnú kryštalizáciu ovplyvňujú pozitívne a aktivizujúco. V zásade ide o široký diapazón objektívne pôsobiacich determinantov, ktoré možno členiť na:

- **Historické podmienky**, ktoré predstavujú objektívne východiská urbanizácie, pritom demonštrujú vývojové charakteristiky a tendencie urbanizačného procesu, navodzujú vývojovú kontinuitu.
- **Aktuálne spoločenské podmienky**, ktoré určujú urbanizačný proces a sú dominantným mestotvorným činiteľom.
- **Prírodné podmienky**, ktoré tvoria objektívny rámec urbanizácie a špecifickým spôsobom ovplyvňujú jej charakter a identitu formovania prostredia.

Pri analyzovaní a syntetizovaní objektívnych, najmä spoločenských a prírodných podmienok mesta berieme do úvahy aj širšie väzby na záujmové územie mesta, až regionálne hľadiská. Túto potrebu vyvoláva vzájomná podmienenosť a prepojenosť centra a jeho atrakčného zázemia. Preto pri ich skúmaní sa zameriavame na vyjadrenie a objasnenie aj širších regionálnych podmienok, ovplyvňujúcich urbanizáciu mesta.

V zmysle nášho návrhu na základe analýzy podmienok vyplýva, že usmernenie objektívnych podmienok je vhodné orientovať na zabezpečenie prosperity v týchto rovinách:

1. Vytvoriť podmienky pre odraz prírodného pólu v zodpovedajúcom spoločenskom póle, ako možnosť zásadnejšieho rozvoja turistického ruchu, ktorý by podporil a mal výraznejšie postavenie v ekonomickej prosperite mesta a regiónu.
2. Udržať prosperujúcu výrobu, avšak s dôrazom na dodržiavanie ekologických podmienok a zdravého životného prostredia.
3. Reštrukturalizovať nevhodnú priemyselnú výrobu, resp. vytvoriť územné predpoklady pre diverzifikáciu takých výrobných činností, ktoré by podporili mestotvorný charakter a činnosti v súlade s programovými cieľmi vytvorenia komplexného, vývojaschopného spoločenského centra.

☐ Zásady metodiky územného plánu vrátane strategických regulatívov pre intravilán aj extravilán mesta

V pracovných postupoch smerujúcich k návrhu možností rozvoja kladieme dôraz na zodpovednú systémovú analýzu a následnú, podľa možností otvorenú, na rozvojové podnety reagujúcu reguláciu. Vždy ale v konfrontácii s dôsledne (aj graficky) **vymedzeným územnorozvojovým potenciálom, ako konfrontačnou priemetňou želaných rozvojových zámerov (návrhov), v diferencovanom, špecifickom poňatí a zhodnotení potenciálu zastavaného a nezastavaného územia. Tak je možné docieľiť v aktuálnych územných častiach mesta variabilné, nie striktné dané ich funkčné využitie. Umožňuje sa tak otvorenosť ÚPN a možnosť reagovať na aktuálne rozvojové trendy, podnety a potreby.** Prehľbuje sa tým rovnako predpoklad aktívnej participácie širšej odbornej i laickej občianskej verejnosti. Vytvára sa tiež predpoklad postavenia návrhu ÚPN, ktorý sa väčšmi približuje k **zosúladeniu reálnych podmienok a ideálnych koncepčných predstáv** rozvoja.

Naša metodika vychádza zo skutočnosti, že existencia vecí a javov podieľajúcich sa na fungovaní konkrétneho priestoru (územia) je závislá na ich stabilite a zároveň stabilite prostredia ako celku, v ktorom tieto pôsobia. Ich súlad s bytím má pri usmerňovaní územno-rozvojových procesov v prognóznom, dlhodobom, či krátkodobom horizonte dynamickú podstatu. Hovoríme tak **o dynamickej stabilite, ktorou sa vyznačujú dynamické systémy, teda aj urbánne štruktúry**, ako organické súčasti širšie koncipovaného krajinného obrazu – organizmu. Ten má ale v sebe zakódovanú i **stabilitu konzervatívnu, dlhodobo pretrvávajúcu, pevnú kostru procesov premeny**. Poznanie tejto kostry je v našom poňatí metodiky nesmierne dôležité. Ak by sa vedome či nevedome zlou reguláciou procesov rozvoja narušila, dynamizuje a urýchľuje sa jej pozícia v smere stability dynamickej. Keďže existencia dynamického systému je závislá na externom zdroji voľnej energie, môže sa stať, že v podmienkach obmedzených zdrojov – v súťaži s nevhodne usmernenými a spustenými územno-rozvojovými procesmi (ktoré pohltia voľnú energiu v systéme) neobstojí a prestane existovať. A následne môže byť ohrozená existencia vecí a javov pôvodne sa podieľajúcich na fungovaní konkrétneho priestoru. V konečnom dôsledku dôjde k neželanej kvalitatívnej premeny systému. Uvedomujúc si túto zodpovednosť za veci budúce, kladieme v metodike práce významný dôraz na analytickú fázu riešenej problematiky. Na **poznanie jej geoeologickej podstaty ako konzervatívnej stability a následne na zodpovednú reguláciu, zaručujúcu optimálny, otvorený dynamický rozvoj územia.**

Základná štruktúra nami uplatňovanej metodiky pri usmerňovaní a regulácii územno-rozvojových procesov:

- **Scenár želaných rozvojových zámerov**
- **Vymedzenie územno-rozvojového potenciálu diferencovane pre zastavané a nezastavané územie.**
- **Priemet a komparácia želaných rozvojových zámerov s územno-rozvojovým potenciálom.**
- **Úprava, korekcia a optimalizácia rozvojových zámerov a možností v otvorenom systéme, využívajúc širší diapazón využitia a tvorivého koncepčného uplatnenia aj viacerých funkčných možností z priemetne štruktúry potenciálu.**
- **Návrh regulácie rozvoja územia v zhode s možnosťami, ktoré predikuje koncepčne zhodnotený územno-rozvojový potenciál, pri uplatnení zásad a zákonitostí urbanizácie. Oproti zdĺhavým textom uprednostňujeme a uplatňujeme pritom systém tzv. registrov podľa organizačných jednotiek, plne využiteľný pri tvorbe GIS.**

Aktuálne merné jednotky v prípade mesta Dubnica nad Váhom na základe zistení sú:

počet obyvateľov - súčasný stav: 23 800 (r. 2017), počet obyvateľov - návrh podľa ÚPN mesta (na základe územného potenciálu): 30 000 – 31 000, počet popisných čísiel - súčasný stav: cca 5 000 (r. 2017). Pri návrhu honorára za predmetné dielo nevychádzame však z uvedených merných jednotiek v zmysle zaužívaných cenníkov, ktoré nereagujú na mnohé špecifiká a obsahové zmeny. Zdôvodnenie uvádzame v Návrhu honorára.